

mij hierin bij', had van Houten daags tevoren, 25 mei, in zijn dagboek geschreven,

'dat deze nieuweling ongetwijfeld een schat aan gegevens brengt... maar dat de minister-president toch te allen tijde moet bedenken en onthouden, dat deze afgezant zeer waarschijnlijk uit één bepaalde organisatie of groep van organisaties komt (ik weet het zelfs vrijwel zeker) en dus alleen als spreektrumpet mag gelden voor een gedeelte van het verzet in Nederland, *niet* van iedereen... Ik meen alle redenen te hebben om dit standpunt in te nemen, omdat het met de dag duidelijker wordt *wie* hem gestuurd heeft en *waarom!*'¹

Van Houten trachtte onmiddellijk ook de koningin te beïnvloeden; van eind '43 af was hij haar naaste adviseur in alle kwesties welke de Nederlandse illegaliteit raakten – wat zou van die invloedrijke, hem zeer strelende positie overblijven als van Heuven Goedhart eenmaal in persoonlijk contact met de koningin kwam? 'Ik kan niet nalaten', schreef van Houten haar op dezelfde dag waarop hij zijn dagboek aantekening noteerde, 'als mijn persoonlijke mening te geven dat ik alle drukte die om deze man gemaakt wordt' (Gerbrandy had van Houten omtrent zijn stap bij Churchill ingelicht) 'vooralnog als lichtelijk overdreven beschouw.'²

'Lichtelijk overdreven'? Gerbrandy wist beter toen hij in zijn weekendhuisje in Essendon benoorden Londen op zaterdag 7 juni een eerste lang gesprek met van Heuven Goedhart had kunnen voeren. Dit was een man naar zijn hart! Een persoonlijkheid van groot formaat! Iemand bovendien die hem precies kon vertellen hoe de Nederlandse illegaliteit in elkaar zat, voorstander van een snelle coördinatie dier illegaliteit en van een grondige 'vernieuwing' van Nederland, en verklaard tegenstander tenslotte (evenals Gerbrandy) van een min of meer automatische terugkeer van het 'oude' parlement. De minister-president had geen inzicht gehad in de samenstelling van de Nederlandse illegaliteit en dus de conflicten die er zich in hadden voorgedaan, rond de OD bijvoorbeeld, ook nooit ten volle begrepen; 'al die dingen', verklaarde hij later aan de Enquêtecommissie, 'zijn ons pas voor honderd procent duidelijk geworden toen... van Heuven Goedhart overkwam.'³ Ook luisterde Gerbrandy graag naar zijn gast toen deze vertelde dat de lastige Burger door zijn

¹ Ch. H. J. F. van Houten: 'Dagboek', 25 mei 1944. ² Brief, 25 mei 1944, van Ch. H. J. F. van Houten aan de koningin (archief kab. der koningin). ³ Getuige Gerbrandy, *Enq.*, dl. VII c, p. 682.